

Vinumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands (VMR)

1. Tengiliður

1.1 Tengiliður stofnun	Hagstofa Íslands
1.2 Tengiliður deild	Atvinna, lífskjör og mannfjöldi
1.3 Nafn tengiliðar	Ólafur Már Sigurðsson, sérfræðingur í vinnumarkaðsrannsóknum
1.6 Netfang tengiliðar	Olafur.Sigurdsson@hagstofa.is
1.7 Símanúmer tengiliðar	528 1284

2. Lýsigögn uppfærð

2.3 Lýsigögn síðast uppfærð 16. janúar 2020

3. Framsetning

3.1 Lýsing á gögnum

Vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands er ætlað að afla upplýsinga um störf fólks, vinnutíma og atvinnuleit þeirra í samræmi við [vinnumarkaðsmælingar](#) Hagstofu Evrópusambandsins (Eurostat). Rannsóknin hefur verið framkvæmd frá árinu 1991. Á árunum 1991 – 2002 voru tvær rannsóknir á ári, í maí og nóvember en rannsóknin hefur svo verið samfelld allt árið frá og með árinu 2003.

Úrtak og heimtur. Í úrtökuramma hverrar vinnumarkaðsrannsóknar eru allir íslenskir og erlendir ríkisborgarar 16–74 ára sem skráðir eru í þjóðskrá og eiga lögheimili á Íslandi.

Gögnum er safnað samfelld allt árið um kring en árinu er skipt upp í fjögur 13 vikna tímabil og er úrtakið um 5.200 einstaklingar í hverjum ársfjórðungi. Úrtakinu er skipt í fimm hópa. Í hverjum ársfjórðungi er einn hópur úrtaksins í fyrsta sinn í viðtali, annar hópur í annað sinn og svo framvegis. Í hverjum ársfjórðungi er hópnun sem verið hefur í úrtakinu fimm sinnum skipt út fyrir nýjan hóp. Nýju einstaklingarnir eru valdir með einfaldri hendingarúrtöku án skila. Þátttakendur eru þrjá ársfjórðunga í röð í rannsókninni, þá tekur við tveggja ársfjórðung hvíld og loks eru þeir í rannsókninni tvo ársfjórðunga í röð. Þegar þátttöku er lokið er einstaklingi ekki skilað í úrtökurammann fyrr en tveimur árum eftir að hann var síðast í úrtaki. Rétt er að benda á að þótt að einstaklingar geti lent í úrtaki vinnumarkaðsrannsóknar oftar en einu sinni eru niðurstöður reiknaðar á grundvelli þversniðs.

Spurningalisti. Spurningar í vinnumarkaðsrannsóknunum Hagstofunnar eru byggðar á ýmsum fyrirmyndum úr sambærilegum könnunum í nágrannalöndunum, einkum á Norðurlöndum. Megininntak spurningalistans fjallar um stöðu fólks á vinnumarkaði en auk þess er spurt um menntun fólks og ýmsa reynslu af vinnumarkaði. Þá hefur það verið haft að leiðarljósi að niðurstöður þurfa að samræmast [vinnumarkaðsmælingum](#) Hagstofu Evrópusambandsins (Eurostat) og gögn þurfa að vera í samræmi við þess að lútandi samninga um Evrópska efnahagssvæðið.

Tímasetning. Þátttakendur í hverri könnun eru spurðir um atvinnuþátttöku í tiltekinni viku, svokallaðri viðmiðunarviku. Viðmiðunarvikan byrjar á laugardegi og er síðasta heila vikan áður en viðtal fer fram.

3.2 Flokkunarkerfi

Menntun. Í vinnumarkaðskönnunum Hagstofunnar er spurt um hæstu prófgráðu þátttakenda. Svörin eru flokkuð í samræmi við menntunarflokka ISCED, Alþjóðlegu menntunarflokkunarinnar. Grunnmenntun samsvarar flokkum 1 og 2, starfs- og framhaldsskólamenntun svarar til flokks 3, sérskólamenntun svarar til flokks 5 og háskólamenntun samsvarar flokkum 6, 7 og 8.

Búseta. Úr þjóðskrá fást upplýsingar um sveitarfélag og póstfang svarenda. Búseta er flokkuð eftir lögheimili í þjóðskrá og/eða nýjum upplýsingum um aðsetur svarenda meðan á könnun stendur. Tölur eru svo birtar fyrir búsetusvæðin *höfuðborgarsvæðið* og *svo utan höfuðborgarsvæðis*.

Atvinnugreinar eru flokkaðar í samræmi við *Íslenska atvinnugreinaflokkun*, ÍSAT2008.

Starfsstéttir eru flokkaðar í samræmi við *Íslenska starfaflokkun*, ÍSTARF95.

3.3 Umfang efnis - þekja

3.4 Hagskýrslugerðarhugtök og skilgreiningar

Í vinnumarkaðsrannsóknum Hagstofunnar er fylgt skilgreiningum Evrópsku hagstofunnar (Eurostat) á grundvallarhugtökum um vinnumarkað en þær eru notaðar á alþjóðavettvangi.

Helstu skilgreiningar í Vinnumarkaðsrannsókninni eru þessar:

Mannfjöldi er fólk á aldursbilinu 16-74 ára með búsetu á Íslandi.

Atvinna. Hvers konar vinna gegn endurgjaldi í peningum eða fríðu, ólaunuð vinna við fyrirtæki eigin fjölskyldu, ólaunuð vinna við byggingu eigin íbúðarhúsnæðis eða framleiðslu til eigin neyslu. Ennfremur vinna við listsköpun jafnvel þótt viðkomandi hafi ekki tekjur af henni. Ólaunuð vinna við heimilishald á eigin heimili hefur hingað til ekki talinn vera atvinna.

Atvinnulausir teljast þeir sem voru án atvinnu í viðmiðunarviku rannsóknarinnar, þ.e. höfðu hvorki atvinnu né voru í vinnu (í eina klukkustund eða lengur) sem launþegi eða sjálfstætt starfandi, eru að leita að vinnu og geta hafið störf innan tveggja vikna eða hafa fengið starf sem hefst innan 3 mánaða. Einstaklingar sem eru ekki í vinnu en eru í námi flokkast sem atvinnulausir ef þeir uppfylla skilyrðin hér að framan. *Námsmenn*, þar með taldir þeir sem leita námssamnings í iðngrein, teljast því aðeins atvinnulausir ef þeir hafa leitað eftir vinnu með námi eða framtíðarstarfi síðastliðnar fjórar vikur og séu tilbúnir að hefja störf innan tveggja vikna frá því könnunin var gerð.

Starfandi telst hver sá svarandi sem vann a.m.k. eina klst. í viðmiðunarvikunni eða var fjarverandi frá vinnu sem hann er að öllu jöfnu ráðinn til.

Aðalstarf er það starf sem þátttakandi álitur sjálfur að sé hans aðalstarf. Í vafatilvikum skal það starf vera álitid aðalstarf sem þátttakandi ver fleiri vinnutímum í, í viðmiðunarvikunni.

Sjálfstætt starfandi. Þeir teljast sjálfstætt starfandi sem vinna fyrir eigið fyrirtæki í þeim tilgangi að afla sér ágóða.

Vinnuafli. Til vinnuafli teljast þeir sem eru starfandi eða atvinnulausir.

Utan vinnuafls. Fólk telst utan vinnuafls ef það er hvorki fullnægir skilyrðum um að vera starfandi né atvinnulaust.

Vinnutilir eru þeir sem unnu minna en 40 stundir eða eru í hlutastarfi en vilja vinna meira en þeir gera og eru tilbúnir til þess.

Atvinnuþátttaka er hlutfall atvinnlausra og starfandi af *mannfjölda* þeirra sem eru á aldrinum 16 til 74 ára.

Atvinnuleysi er hlutfall þeirra sem teljast vera án vinnu og í atvinnuleit af *vinnuaflinu*.

Við vinnu í viðmiðunarviku teljast þeir sem voru eitthvað við vinnu í viðmiðunarvikunni.

Meðalfjöldi unninna vinnustunda/vinnustundir á viku eru fjöldi þeirra klukkustunda sem fólk raunverulega vann í viðmiðunarvikunni.

Venjulegar vinnustundir eru fjöldi þeirra klukkustundir sem fólk segist vinna í venjulegri viku.

Fullt starf. Fólk telst vera í fullu starfi ef hann vinnur að jafnaði 35 klukkustundir eða meira á viku.

Hlutastarf. Fólk telst vera í hlutastarfi ef það vinnur 1-34 klukkustundir að jafnaði á viku.

3.5 Hagskýrslueining	Einstaklingar
3.6 Þýði	Þýði vinnumarkaðsrannsókn eru allir íslenskir og erlendir ríkisborgarar 16–74 ára sem skráðir eru í þjóðskrá og eiga lögheimili á Íslandi í viðmiðunarviku rannsóknarinnar
3.7 Svæði	Tölur eru almennt birtar fyrir landið í heild sinni, fyrir höfuðborgarsvæðið og svæðið utan þess.
3.8 Tímabil	Samfelldar niðurstöður úr VMR hafa verið birtar frá árinu 2003. Í einhverjum tilfellum má einnig finna tölur frá árinu 1991, en ekki er hægt að samfella í tímaröð fyrir en frá árinu 2003.
3.9 Grunntímabil	Mánuður
4. Mælieining	
4. Mælieining	Grunneining vinnumarkaðskönnunar er einstaklingurinn. Niðurstöður eru í flestum tilvikum birtar eftir fjölda einstaklinga (í þúsundum). Sumar mælingar eru birtar sem hlutfall (til dæmis atvinnuleysis hlutfall) eða í öðrum eininum (til dæmis fjöldi unninna stunda á viku).
5. Viðmiðunartími	
5. Viðmiðunartími	Gögnum er safnað samfellt allt árið um kring. Árinu er skipt upp í fjögur 13 vikna tímabil. Frá árinu 2018 hefur úrtak talið um 5200 einstaklingar í hverjum ársfjórðungi, en á árunum 2003 til og með 2017 taldi úrtakið um 4000 manns. Úrtakinu er skipt jafnt niður á allar 13 vikurnar og er hver þátttakandi spurður um stöðu sína í viðmiðunarviku rannsóknarinnar.
6. Umboð	
6.1 Lög og reglugerðir	Lög nr. 163/2007 um Hagstofu Íslands og opinbera hagskýrslugerð og (EC) 577/98.
7. Trúnaðarkvaðir	

7.1 Trúnaðarkvaðir - stefna	Sjá reglur Hagstofunnar um meðferð trúnaðargagna
7.2 Trúnaðarkvaðir – meðferð gagna	Sjá lög nr. 163/2007 um Hagstofu Íslands og opinbera hagskýrslugerð og (EC) 577/98, greinar 10 til 13
8. Reglur um birtingar	
8.1 Birtingaráætlun	Birtingar verða tilkynntar og settar á birtingaráætlun í samræmi við reglur Hagstofunnar um birtingar.
8.2 Aðgengi að birtingaráætlun	Birtingaráætlun er aðgengileg á vef Hagstofunnar.
8.3 Aðgengi fyrir notendur	Tölurnar eru aðgengilegar notendum í gegnum vef Hagstofu Íslands undir fyrirsögninni „ vinnumarkaður “.
9. Tíðni birtinga	
9. Tíðni birtinga	Tölur úr vinnumarkaðsrannsókn eru birtar mánaðarlega, ársfjórðungslega og árlega.
10. Aðgengileiki og skýrleiki	
10.1 Fréttatilkynningar	
10.2 Útgáfur	
10.3 Gagnasöfn á netinu	
10.4 Aðgengi að örgögnum	Hægt er að sækja um aðgang að örgögnum Hagstofu Íslands í gegnum Rannsóknarþjónustu Hagstofunnar.
10.5 Annað	
10.6 Skjöl um aðferðafræði	
10.7 Skjöl um gæðamál	

11. Gæðastjórnun

11.1 Trygging gæða

Sjá [meginreglur í hagskýrslugerð](#).

11.2 Gæðamat

Unnið er eftir viðurkenndum aðferðum í úrtaksrannsóknum.

Vinumarkaðsrannsóknin er einnig notuð í réttmætisprófunum annarra rannsókna innan Hagstofu Íslands sem styður samsvörun milli Vinnumarkaðsrannsóknar og annarra gagna sem Hagstofan safnar og vinnur.

Reglulegum gæðaskýrslum er skilað til Eurostat. Markmiðið með þessum skýrslum er að tryggja að gæði íslensku rannsóknarinnar sé í samræmi við evrópska staða um hagskýrslugerð.

12. Notagildi

12.1 Þarfir notenda

Helstu notendur eru aðilar vinnumarkaðarins, ráðuneyti, stofnanir, fjölmiðlar og almenningur.

12.2 Ánægja notenda

12.3 Heildstæðni

13. Nákvæmni og áreiðanleiki

13.1 Nákvæmni

13.2 Úrtaksvillur

Vinumarkaðsrannsóknin er úrtakskönnun. Úrtaksrannsóknir hafa ávallt óvissu í för með sér þar sem úrtakið er ekki nákvæm eftirmynd af heildarskránni eða þýðinu. Til þess að aðlaga úrtakið að þýðinu eru svör vigtuð eftir kyni þátttakenda og aldri. Því eru niðurstöðurnar háðar meiri óvissu eftir því sem sundurliðun talnaefnis er meiri þar sem það þýðir jafnan að færri svör eru fyrir hverja sundurliðun.

Rétt er að benda á að tölur um einstaka hópa byggja á töluverðri sundurliðun. Þetta þýðir að töluverð óvissa ríkir um talningar í þeim hópum sem byggja á miklu niðurbroti (til dæmis fyrir einstaka aldurshópa). Þannig geta tölur þessara hópa geta sveiflast mikið milli ára eftir fjölda einstaklinga og eftir því hversu mikið þeir vigta í úrvinnslunni.

13.3 Aðrar villur en úrtaksvillur (non-sampling errors)

Helstu skekkjur í vinnumarkaðsrannsókninni aðrar en úrtökuskekkju eru þekjuskekkjur og brottfallsskekkjur.

Þekjuskekkjur. Þekjuskekkjur stafa annars vegar af því að sú skrá sem lögð er til grundvallar vali á úrtakinu, þ.e. úrtökuramminn, er ekki tæmandi og hins vegar af því að í rammanum eru einstaklingar eða einingar sem ekki eiga þar heima. Þetta kallast annars vegar vanþekja og hins vegar ofþekja.

Til dæmis er í þjóðskránni iðulega hópur fólks sem hefur aðsetur erlendis vegna náms eða vinnu lengur en 6 mánuði í senn á ári hverju og fellur þannig utan þýðisskilgreiningar rannsóknarinnar. Sé þessi hópur ekki dreginn frá mannfjöldanum á vinnualdri verður mat á heildarstærðum ofátlað sem honum nemur. Þess konar skekkja kallast *ofþekja*.

Mun erfiðara er að greina *vanþekju*, þ.e. fólk sem ætti að teljast til þýðisins. Til þessa hóps má telja íslenska ríkisborgara skráða með lögheimili erlendis en sem eru í raun búsettir hér á landi og fólk frá Evrópska efnahagssvæðinu sem býr og vinnur á Íslandi án þess að vera skráð hér með lögheimili.

Brottfallsskekkjur. Í öllum rannsóknum geta niðurstöður skekkst vegna þess að brottfall í úrtakinu dreifist misjafnt eftir hópum. Helstu ástæður brottfalls eru neitanir, hindranir vegna veikinda eða fötlunar, fjarvera frá heimili meðan á könnun stendur eða að ekki tekst að finna aðsetur eða símanúmer þeirra sem eru í úrtakinu.

Í vinnumarkaðsrannsókninni er mest horft til brottfalls sem skekkjuvalds. Helstu ástæður brottfalls í rannsókninni eru neitanir, hindranir vegna veikinda eða fötlunar, fjarvera frá heimili meðan á rannsókn stendur eða að ekki næst í þátttakendur, til dæmis þegar fólk svarar ekki í símann, ekki tekst að finna aðsetur eða símanúmer þeirra sem eru í úrtakinu.

Frá árinu 2003 hefur svarhlutfall í VMR lækkað úr um 80% í um 65%, mest vegna þess að ekki náðist í þátttakendur í síma. Til að draga úr áhrifum brottfallsskekkju eru gögnin vigtuð eftir kyni, aldri og búsetu.

Auk þess er brugðist við brottfalli innan rannsóknarinnar með því að tilreikna upplýsingar sem vantar og gætu valdið brottfallsskekkju.

Tilreiknun. Fyllt er upp í öll ófullgerð svör í VMR með sérstökum aðferðum. Aðferðirnar eru aðallega tvenns konar. Annars vegar hefur líklegt svar verið leitt af svörum annarra líkra svarenda. Hins vegar hefur líklegt svar verið leitt af öðrum svörum sama einstaklings í sömu könnun eða úr fyrri könnunum sem hann hefur tekið þátt í. Í einstaka tilfellum hefur einnig verið stuðst við aðhvarfsgreiningu til þess að fylla upp í gagnagöt.

14. Tímanleiki og stundvísi

14.1 Tímanleiki	Mánaðarlegar niðurstöður vinnumarkaðsrannsóknar liggja fyrir 3 vikum eftir að síðustu viðmiðunarviku í mánuði lýkur. Ársfjórðungs- og árstöður liggja fyrir 4 vikum eftir að síðustu viðmiðunarviku árs/ársfjórðungs lýkur.
14.2 Stundvísi	Niðurstöður vinnumarkaðsrannsóknar eru jafnan birtar á áður auglýstum dagsetningum. Afar sjaldgæft er að útgáfum sé seinkað.

15. Samræmi og samanburðarhæfni

15.1 Samanburðarhæfni – landfræðileg	Vinnumarkaðsrannsóknin leggur meðal annars til tölur til alþjóðlegrar gagnasöfnunar Eurostat sem er ætla að safna upplýsingum um framboð af vinnuafli og skipulag vinnumarkaðarins til skemmri tíma. Áhersla er lögð á samræmdar gagnasöfnunar og úrvinnslu aðferðir milli Evrópulanda þar sem markmiðið er að tryggja sambærileika niðurstaðna yfir löndin sem taka þátt í evrópska hagskýrslusamstarfinu
15.2 Samanburðarhæfni – yfir tíma	Á árunum 1991 til 2002 var vinnumarkaðsrannsókn Hagstofunnar framkvæmd tvisvar á ári en síðan 2003 hefur hún verið samfelld allt árið um kring. Frá 1991hafa átt sér stað allnokkrar breytingar á spurningalistanum og spurningalistinn og framkvæmd rannsóknarinnar var endurskoðuð áður en samfellda rannsóknin hófst 2003.
15.3 Samræmi – milli efnissviða	Ýmsar upplýsingar um fjölda starfandi, þróun og stærð atvinnugreina má finna í öðrum útgáfum Hagstofunnar. Hagstofa Íslands gefur einnig út tölur um fjölda starfandi í heild, eftir kyni, bakgrunni og atvinnugreinum úr skrá, mánaðarlega út tölur um fjölda launþega eftir mánuðum og árum sem unnar eru úr staðgreiðslugögnum og árlega rekstrar- og efnahagsyfirlit fyrirtækja eftir atvinnugreinum, byggt á skattframtölum þeirra sem gefur mynd af stöðu og þróun einstakra atvinnugreina.
15.4 Samræmi – innan efnissviðs	

16. Kostnaður og svarbyrði

16. Kostnaður og svarbyrði	<p>Þátttakendum í úrtaki er frjálst að neita að taka þátt í rannsókninni. Meðalviðtalstími er um 6 mínútur, skemmri ef þátttakendur hafa áður verið í rannsókninni en lengri ef þeir eru nýir í rannsókninni.</p>
17. Endurskoðun hagtalna	
17.1 Endurskoðun hagtalna - stefna	<p>Sjá stefnu Hagstofu Íslands um endurskoðun hagtalna.</p>
17.2 Endurskoðun hagtalna - framkvæmd	<p>Breytingar frá fyrstu fréttatilkynningu til endanlegra talna í mánaðarlegum birtingum eiga sér stað vegna þeirra aðferða sem notaðar eru til þess að vigta gögnin. Endanlegar vigtir fyrir hvern mánuð eru jafnan ekki tilbúnar til notkunar fyrr en í lok hvers ársfjórðungs – könnunin er því enn sem komið er ennþá ársfjórðungskönnun en ekki mánaðarkönnun. Þetta þýðir að mánaðartölur eru bráðabirgðartölur þangað til að ársfjórðungi lýkur.</p>
18. Úrvinnsla hagskýrslna	
18.1 Grunnkönnun	<p>Um er að ræða úrtaksrannsókn einstaklinga sem byggja á svörum þeirra í símakönnun. Megintilgangur könnunarinnar er að leggja mat á stærð vinnuafslisins og þeirra sem eru utan vinnumarkaðar og reynslu þeirra af vinnumarkaðinum.</p>
18.2 Tíðni gagnasöfnunar	<p>Vikuleg</p>
18.3 Gagnasöfnun	<p>Upplýsinga í vinnumarkaðsrannsókn Hagstofunnar er aflað með símaviðtölum (CATI) og skráð í BLAISE gagnasöfnunarkerfið. Forrit þetta sparar tíma við framkvæmd, auðveldar spyrjum að velja rétta röð spurninga og fækkar skekkjum.</p> <p>Aðallega er hringt á kvöldin og um helgar. Einnig er reynt að hringja að degi til í þátttakendur sem upplýsingar frá öðrum heimilismönnum gefa til kynna að séu helst viðláttnir þá. Ítarlegar tilraunir eru gerðar til þess að hafa uppi á þeim sem hafa skipt um aðsetur eða hafa ekki skráð símanúmer. Ekki er farið heim til þátttakenda.</p> <p>Eftir 1991 hafa spýrlar verið ráðnir til að hringja til þátttakenda úr símaveri Hagstofunnar. Áður en kannanirnar hefjast fá spýrlarnir tilsögn í viðtalstækni, farið er yfir spurningalistann, tölvukerfið og vafaatriði útskýrð.</p>

18.4 Sannprófun	Sannprófun er gerð á gögnum meðan á innsöfnun stendur þar sem svör þurfa að uppfylla ákveðnar reglur um innra samræmi svara fyrir hvern og einn svaranda. Í gagnavinnslu er öðrum reglum beitt til að skoða gagnsafnið og samræmi milli mismunandi breyta.
18.5 Gagnavinnsla	Allar niðurstöður eru vigtaðar eftir kyni og aldri, og árstíðarleiðréttar. Að jafnaði eru vigtaðar niðurstöður birtar fyrir mælinguna sjálfa og svo árstíðarleiðréttu mælinguna. Einnig er leitni mælingarinnar birt. Frá því á þriðja ársfjórðungi 2019 hefur gagnavinnsla fyrir mánaðarlegar tölur farið fram í tölfræðiforritinu R. Breytur eru búnar til með hliðsjón af tilmælum Eurostat við að aðgerðabinda vinnumarkaðsmælingar .
18.6 Aðlögun	Gögn eru vigtuð eftir kyni og aldurshópum til þess að niðurstöðurnar endurspegli fjölda þessara hópa í þjóðskrá.
19. Athugasemdir	
19. Athugasemdir	